

і розвитку економіки сільських громад нехтуються. Різке погіршення людського капіталу, відсутність раціональної трудової мотивації, значна поляризація доходів і соціальна диференціація стали бар'єрами на шляху до формування відповідального господаря і власника у сільському господарстві.

Але якщо предмет дослідження західних науковців переважно лежить в площині конкретних питань функціонування корпоративного сектора (обіг та розподіл корпоративного капіталу; відносини держави та корпорації; внутрішнє узгодження інтересів власників корпоративного капіталу та зовнішня відповідальність корпорації перед суспільством), то більшість вітчизняних науковців зосереджують свою увагу на окремих проблемних питаннях формування корпоративних відносин (механізми приватизації, проблеми становлення фондового ринку з акцентом на реструктуризації й створенні умов для ефективного функціонування акціонованих підприємств, які при цьому є лише однією з багатьох корпоративних форм господарювання).

Висновки. В агропромисловому комплексі формування корпоративного сектора економіки знаходиться на початковому етапі. Це зумовлено недоліками в сучасній аграрній політиці держави, уповільненням процесу розвитку ринкового реформування, особливо відсутністю ринку землі, демографічною ситуацією на селі, психологічними чинниками. Зокрема, у формах державної статистичної звітності досі не передбачено виділення корпоративних акціонерних) товариств як окремих суб'єктів господарювання.

Усе вищезазначене дозволяє констатувати необхідність більш детального дослідження ролі організаційного ресурсу корпоративних структур як потенційної конкурентної можливості, що при застосуванні відповідних механізмів реалізації спроможна підвищити рівень економічного зростання в цілому.

Література:

1. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України: аналіт. доп. / за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 104 с.
2. Козлов С. Корпоративні відносини: тенденції та особливості регулювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/oarticle/1974>.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК: 364.48: 338.435

ОЦІНКА СТАНУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Руснак А.В., к.е.н., доцент, докторант

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У статті здійснено оцінку сучасного стану й ефективності функціонування галузей соціальної інфраструктури сільських територій та визначено заходи щодо поліпшення їх утримання та розвитку.

This article assesses the current status and efficiency of the branches of social infrastructure of rural areas and identified measures to improve their maintenance and development.

Постановка проблеми. Одним із напрямів сталого розвитку сільських територій є підвищення рівня та якості життя сільського населення, що передбачає заходи щодо підвищення рівня розвитку соціальної інфраструктури

та інженерного облаштування сіл. Забезпеченість населення послугами соціальної інфраструктури безпосередньо впливає на економічну ефективність суспільного виробництва, оскільки поліпшення умов життя та відпочинку сприяє зростанню продуктивності праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам розвитку соціальної сфери й соціальної інфраструктури сільських територій присвячені наукові праці багатьох вчених-економістів, зокрема: О.М. Бородіної, О.Г. Булавки, Д.Ф. Крисанова, М.Ф. Кропивка, Г.І. Купалової, Ю.О. Лупенка, М.К. Орлатого, О.І. Павлова, К.В. Прокопишак, І.В. Прокопи, П.Т. Саблука, В.К. Терещенка, В.В. Юрчишина та ін. Разом з тим, особливості та перспективи розвитку соціальної інфраструктури сільських територій досліджені ще не повною мірою.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка сучасного стану й ефективності функціонування галузей соціальної інфраструктури сільських територій та визначення перспектив їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна інфраструктура сільських територій представляє собою складну функціональну структуру, в якій всі елементи взаємопов'язані й відставання в розвитку одного веде до неефективного використання інших. Тому важливо забезпечити комплексний розвиток мережі її об'єктів з урахуванням усіх зв'язків, залежностей та особливостей села.

Соціальна сфера включає групу галузей, зокрема охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, освіти, культуру, соціальне обслуговування і соціальне забезпечення населення, житлове господарство, соціальне страхування, пенсійне забезпечення.

У 2010 р. до мережі соціальної інфраструктури сільських територій України входило 8,9 тис. дошкільних закладів, 13,2 тис. загальноосвітніх шкіл, 248 сільських професійно-технічних училищ, 141 вищий навчальний заклад I-IV рівнів акредитації, 0,5 тис. лікарняних закладів, 3,4 тис. лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, 14,9 тис. фельдшерсько-акушерських пунктів, 175 станцій (відділень) швидкої допомоги, 16,5 тис. закладів культури клубного типу, 1,6 тис. демонстраторів фільмів, 14,9 тис. масових та універсальних бібліотек, 270 стадіонів, 7,5 тис. спортивних залів, 13,4 тис. магазинів роздрібної торгівлі, 3 тис. кіосків, тощо (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка об'єктів соціальної інфраструктури
сільських територій України***

Об'єкти соціальної інфраструктури	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2010р. у % до 1990р.
Дошкільні дитячі заклади, тис. од.	12,6	10,9	8,9	8,4	8,9	70,6
Загальноосвітні школи, тис. од.	15,1	15,2	14,9	14,3	13,2	87,4
Спеціальні школи (школи-інтернати) та школи соціальної реабілітації, од.		104	95	94	93	-
Сільські професійно-технічні училища, од.	259	331	302	241	248	95,8
Вищі навчальні заклади, од.	119	141	132	135	141	118,5
Лікарняні заклади, тис. од.	1,5	1,4	0,9	0,7	0,5	33,3

Об'єкти соціальної інфраструктури	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2010р. у % до 1990р.
Амбулаторно-поліклінічні заклади, тис. од.	1,6	1,8	2,4	3,1	3,4	212,5
Фельдшерсько-акушерські пункти, тис. од.	16,4	16,4	16,1	15,5	14,9	90,9
Аптеки, тис. од.	-	3,0	3,2	1,6	-	-
Станції (відділення) швидкої допомоги, од.	-	231	203	181	175	-
Заклади клубного типу, тис. од.	21,0	19,8	17,7	16,8	16,5	78,6
Бібліотеки, тис. од.	18,7	18,0	15,7	15,1	14,9	79,7
Демонстратори фільмів, тис. од.	22,2	13,6	5,9	2,5	1,6	7,2
Стадіони, од.	517	300	297	293	270	52,2
Спортивні зали, тис. од.	8,1	7,8	7,7	7,8	7,5	92,6
Магазини, тис. од.	60,5	48,2	33,5	19,0	13,4	22,1
Кіоски, тис. од.	-	3,5	3,6	2,9	3,0	-

* За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Зміни в соціальній інфраструктурі сільських територій останніх років неоднорідні. За деякими напрямками ситуація покращилася, але в цілому переважають негативні тенденції.

Так, протягом 1990-2010 рр. кількість дитячих дошкільних установ у сільській місцевості зменшилася на 3,7 тис. од. (29,4%), загальноосвітніх шкіл – на 1,9 тис. од. (12,6%). За 1990-2010 рр. кількість лікарняних закладів зменшилася на 0,8 тис. од. (66,7%), фельдшерсько-акушерських пунктів - на 1,5 тис. од. (9,1%). Натомість покращилася за цей період амбулаторно-поліклінічна мережа - кількість її закладів зросла більш, ніж у 2 рази. Проте це збільшення зумовлене, в основному, перепрофілюванням дільничних лікарень у сільські амбулаторії. З 1990 р. зменшилася кількість клубних закладів, бібліотек, демонстраторів фільмів відповідно на 21,6%, 20,3% та у 14 разів. Майже у третині сіл зовсім відсутні заклади культури.

Сільський житловий фонд України на початок 2011 р. становив 386,5 млн м² загальної площі, а забезпеченість житлом у середньому на одного сільського жителя - 26,4 м², що на 17,4% більше, ніж середня забезпеченість житлом міського населення. Сільський житловий фонд найбільший у Вінницькій, Київській, Львівській областях (відповідно 27,6 млн м², 27 млн м² та 24,4 млн м²), де мало міст і тому міське житло в структурі загального житлового фонду становить лише 35-52% (це при тому, що в двох останніх областях міського населення все ж значно більше, ніж сільського). У 2010р. у середньому на одного сільського жителя найбільша житлова площа припадала у Київській (40,4 м²), Вінницькій (33,2 м²), Чернігівській (32,2 м²), Черкаській (31,5 м²) областях, а найменша – у Херсонській (22,2 м²), Волинській (22,6 м²), Миколаївській (23,0 м²), Закарпатській та Рівненській (23,2 м²).

Житловий фонд у динаміці постійно збільшується, тобто нового житла вводиться в експлуатацію більше, ніж ліквідується старого, натомість темпи зростання постійно знижуються. В сільській місцевості ці темпи продовжують знижуватись через тенденцію зменшення будівництва нового житла, що

тривала до 2001 р. (1166 тис. м², або в 4 рази менше, ніж в 1985 р.). Протягом 2010 р. у сільській місцевості надходження загальної площі у житловий фонд становить 8396 тис. м², у тому числі за рахунок обсягів введення в експлуатацію нового житла - 2313 тис. м², причому 98,1% нового житлового фонду побудовано за рахунок коштів приватних забудовників [1, с. 250-254].

Оцінюючи благоустрій наявного житлового фонду, можна відзначити, що протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка зростання майже всіх показників. Разом з тим, рівень благоустрою сільського житла здебільшого не відповідає сучасним вимогам. У 2010 р. в Україні лише 27,1% житлової площі в сільській місцевості було обладнано водою, 23,2% - каналізацією, 36,1% - опаленням, 11,5% - гарячим водопостачанням (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень благоустрою житлового фонду України, %*

Роки	Питома вага загальної житлової площі, обладнаної						
	Водо-проводом	Каналіза-цією	Опален-ням	Газом (при-родним, ба-лонним)	Гарячим водо-постачанням	Ваннами (душовими)	Підлогови-ми електро-плитами
Міський житловий фонд							
1995	71,5	69,7	69,5	80,2	54,1	65,4	4,5
2000	75,3	73,7	72,8	81,6	58,4	70,0	4,8
2005	76,6	75,4	74,2	81,8	59,7	71,6	5,3
2010	77,9	76,7	76,7	82,5	60,9	73,1	5,6
Сільський житловий фонд							
1995	15,2	9,5	11,2	79,4	2,7	8,2	0,2
2000	17,9	12,9	18,3	82,5	4,3	11,1	0,1
2005	20,0	15,7	24,4	84,1	5,4	13,4	0,1
2010	27,1	23,2	36,1	84,5	11,5	20,6	0,2

* За даними Державної служби статистики України: Стат. збірник «Статистичний щорічник України за 2010 р.», 2011 р. [2]

Сучасний стан сільської соціальної інфраструктури характеризується відсутністю належного матеріального, фінансового, кадрового та ресурсного забезпечення, необхідного для виконання завдань і повноважень місцевого самоврядування у соціальній сфері і, як наслідок, кризою у цій сфері, яка проявляється, насамперед, у сферах утримання об'єктів благоустрою, житлового фонду та енерго-, тепло-, водопостачання населення.

Висновки. Для поліпшення утримання та розвитку об'єктів соціальної інфраструктури сільських територій необхідно: посилити роль держави у проведенні соціальної політики на селі із застосуванням економічних стимулів і правового регулювання на основі розробки програм соціального розвитку сіл; сільськогосподарським підприємствам, які продовжують утримувати об'єкти соціальної сфери, надавати пільги в реалізації продукції, в кредитуванні і застосовувати до них заохочувальні заходи; знизити сільськогосподарським підприємствам податки пропорційно витратам на утримання залишених у них об'єктів; заохочувати створення споживчих кооперативів, агропромислової інтеграції (асоціацій, агрокомбінатів, агрохолдингів) та інших форм об'єднань різних землекористувачів із соціального обслуговування населення. Здійснення всіх вищевикладених заходів сприятиме поліпшенню розвитку соціальної сфери села.

Література:

1. Житловий фонд України у 2010 році: стат. бюл. / Відп. за вип. І. В. Калачова. - К.: Держкомстат України, 2011. - 376 с.
  2. Статистичний щорічник України за 2010 р.: Стат. збірник / Державна служба статистики України: [За ред. О.Г. Осауленка]. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.
  3. Регіони України - 2010: стат. бюл. / Відп. за вип. Н. С. Власенко. -К.: Держкомстат України, 2010. - Ч.І - 367 с; - Ч. ІІ. - 807 с.
  4. Статистичний збірник «Соціальні індикатори рівня життя населення» / Відп. за випуск І. В. Калачова. - К.: Держкомстат України, 2010. - 203 с.
- Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.*

УДК 330 : 338.439.5 (477)

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ РИНКУ: ПОЛІТЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД *Самойлик Ю.В., к.е.н.* *Полтавська державна аграрна академія*

Удосконалено трактування поняття “ринок” з точки зору політекономічної концепції, яке, на відміну від існуючих, характеризує сукупність економічних відносин між ринковими суб’єктами з приводу купівлі-продажу ринкових об’єктів на визначеній території, за певний проміжок часу за умови вільного кон’юнктурного ціноутворення, обмеженого державного регулювання, свободи вибору і вільного розпорядження предметами купівлі-продажу. Запропоновано авторську класифікацію чинників, що впливають на розвиток ринкового середовища.

Improved interpretation of "market" in terms of political economy concept, which, unlike existing, characterizes the set of economic relations between market entities on sale market items on defined territory for a certain period of time under the condition of conjunctures pricing, limited government regulation, freedom of choice and free disposal of items of sale. An author's classification of the factors that influence the development of the market environment.

Постановка проблеми. Нині прийнято вважати, що період адаптації національних товаровиробників до ринкових умов господарювання закінчений. По-перше, у 2006 р. Україну визнано країною з ринковою економікою, по-друге, можна стверджувати, що в нашій державі основні ринкові принципи ведення бізнесу чітко виражені, а саме: перевага приватної власності на засоби виробництва, обмежена роль держави, свобода вибору як з точки зору виробника, так і споживача, перевага чистої конкуренції над монополістичною, кон’юнктурне ціноутворення, домінування маркетингової системи управління, впровадження ресурсо- та енергоощадного виробництва тощо. Однак, в існуючій національній ринковій системі існує низка недоліків, що гальмують висхідний розвиток як економіки в цілому, так і кожного окремого господарюючого суб’єкта. Тому питання визначення сутності ринку, уточнення його ролей і принципів в сучасних умовах національного господарювання належить до найбільш значущих і актуальних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні основи функціонування ринку, формування його принципів та функцій закладено в працях А. Сміта, Д. Рікардо, А.-О. Курно, А. Маршалл, К. Макконнелл, С. Брю, П. Хейне та ін. У роботах цих економістів здійснено спробу сформулювати дефініцію “ринок” для характеристики процесів купівлі-продажу товарів, однак у сучасних умовах це поняття набуває дещо іншого значення. З розвитком товар-